

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU PĀREJA UZ MĀCĪBĀM VALSTS VALODĀ: LATGALES POĻU SKOLU GADĪJUMS

Transition of minority schools to teaching in the state language: the case of Polish schools in Latgale

Ieva Puzirevska

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Latvija

Abstract. *The article examines the Latvian language learning process 1990-2024 in Polish minority schools in Latgale, namely Rezekne Polish State Gymnasium, Daugavpils J. Piłsudski State Polish Gymnasium, Polish primary school named after the Counts Platers in Kraslava. The linguistic attitude of the Polish minority towards Latvian as the state language is emphasized, not only in the school context, but also in the context of the Latgale region. The research was conducted using data obtained in interviews with Latvian language and literature teachers, school principals and acting principal (Krāslava) and content analysis of school documentation. Attention is also drawn to the regulatory enactments, which include the role of the teacher and the Latvian language as a linguistic element in the student's everyday life. In the course of the work, issues related to the transition to education only in the national language were brought up, because September 1, 2024 marks the second year since the introduction and implementation of the "United School" reform in Latvian state educational institutions.*

Keywords: *Polish minority school, Latvian language, learning process, linguistic attitude, teaching in the state language.*

Ievads

Introduction

Latvijas mazākumtautību izglītības iestādes jau pavisam drīz pārtaps par vispārīglītojošajām skolām, kas rezultēsies ar pastiprinātu mazākumtautību skolēnu integrāciju un iekļaušanos latviskā vidē un uzlabos latviešu valodas apguvi (MK, 2022).

Valsts valodas apguves process mazākumtautību skolās ir atkarīgs no vairākiem svarīgiem faktoriem, kas ietekmē izglītības kvalitāti sākumskolā, pamatskolā un vidusskolā. Tam ir jāatbilst valsts Izglītības likumam (MK, 1998),

jābūt saskaņotam ar skolas vadību un mācīšanās specifiku izglītības iestādē, kā arī jābūt atbilstošām pedagogu profesionālajām kompetencēm.

Valsts valodas apguves process ir atkarīgs arī no skolēna dzimtās valodas, ģimenes valodas politikas un lingvistiskās attieksmes pret latviešu kā valsts valodu, un no tā, cik nozīmīga ir latviešu valodas loma citās saziņas situācijās ar draugiem, paziņām un apkārtējo sabiedrību. Svarīgi izpētīt un saprast, ar kādām problēmām latviešu valodas mācīšanas procesā mazākumtautības skolu skolotāji saskārās pirms pārejas uz mācībām tikai latviešu valodā, lai varētu secināt, kas pašlaik vēl ir jāuzlabo metodiskajā ziņā un kas nepieciešams, lai reformas "Pāreja uz mācībām tikai valsts valodā" ietekmē mazākumtautību skolēni spētu veiksmīgāk apgūt valsts valodu sākumskolas un pamatskolas posmā.

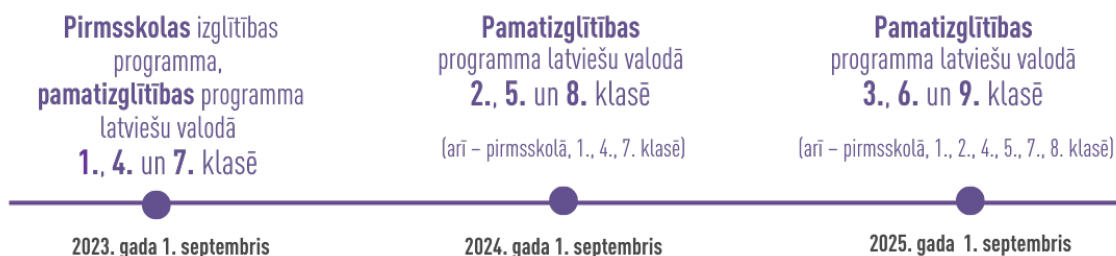
Autore izvēlējās pētīt latviešu valodas apguves procesu poļu mazākumtautības izglītības iestādēs Latgalē, jo šī viena no tradicionālajām Latvijas minoritātēm, kā arī Latgales reģionam kopumā raksturīga multilingvāla vide. Raksta mērķis ir izpētīt, kā tika organizēts latviešu valodas apguves process sākumskolas un pamatskolas klasēs Rēzeknes valsts poļu ģimnāzijā laika posmā no 1993. gada līdz 2024. gadam salīdzinājumā ar citām poļu mazākumtautību izglītības iestādēm Latgalē. Tā sasniegšanai tika veiktas daļēji strukturētās intervijas ar skolotājiem, latviešu valodas skolotāju novērojumu un secinājumu par mācību procesu ieguve un analīze, kā arī teorētiskās literatūras, normatīvo aktu, kas saistīti ar izglītības procesu sākumskolā un pamatskolā, skolas hroniku analīze.

Latviešu valoda kā mācību priekšmets mazākumtautību skolās normatīvo aktu kontekstā

Latvian language as a subject in minority schools in the context of regulatory acts

Jau kopš Dantes laikiem valodas standarta izvēle un izstrāde ir bijusi saistīta ar valodas politiku un valstī pastāvošo varu (Woolard & Schieffelin, 1994). Grozījumi Vispārējās izglītības likumā (MK, 2018c), kā arī Izglītības likumā (MK, 2022) paredz, ka mazākumtautību izglītības iestādēs no 2023./ 2024. mācību gada notiek pakāpeniska pāreja uz mācībām tikai latviešu valodā. 2023./ 2024. gadā uz šāda veida mācībām pārgāja pirmsskolas izglītības iestādes, kā arī 1., 4. un 7. klases skolēni mazākumtautību skolās Latvijā. No 2024./2025. m. g. jaunā programma tiek īstenota jau 2., 5., un 8. klasēs, bet 2025./ 2026. m. g. uz

mācībām tikai latviešu valodā jāpāriet 3., 6. un 9. klasēm jeb pilnīgi visiem klašu posmiem (MK, 2018a). Reformas būtība uzskatāmi parādīta 1. attēlā.

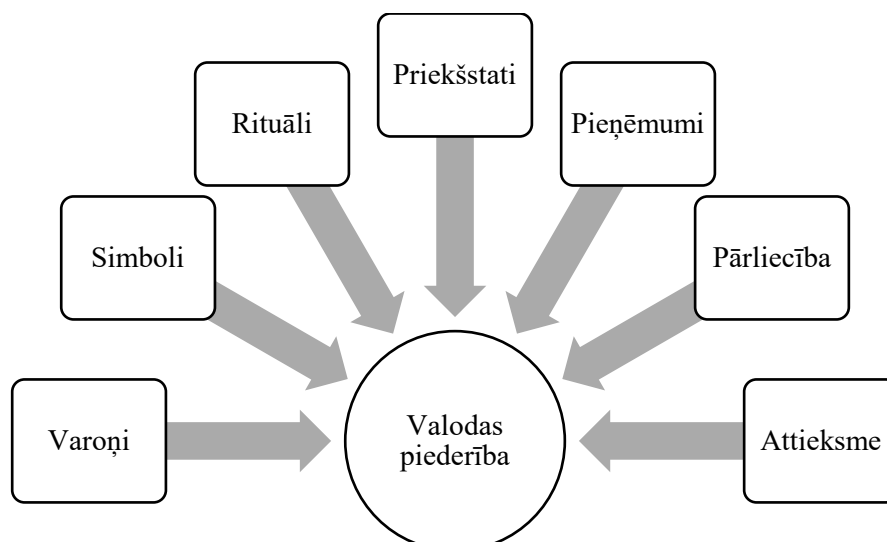

1. attēls. Reformas “Pāreja uz mācībām tikai latviešu valodā” gaita 3 gadu garumā (Pēc IZM, 2023)

Figure 1 Reform „The process of the reform "Transition to teaching only in Latvian" in 3 years period”Progress of the reform over 3 years (After IZM, 2023)

Mazākumtautību skolās valodu apguves kontekstā var runāt par tādiem terminiem kā “dzimtā valoda”, “otrā valoda”, “svešvaloda”. Latgales poļu skolās pamatā skolēnu dzimtā valoda var būt poļu, krievu, latviešu. Šajos gadījumos, izņemot latviešu ģimeņu izglītojamās, valsts valodai ir otrās valodas statuss. Galvenais uzdevums valodu apguves procesā ir sasniegt valodas kompetenci. Šis jēdziens Lingvodidaktikas terminu skaidrojošajā vārdnīcā definēts šādi: “plašas valodas lietotāja zināšanas par valodas sistēmu, izpratne par valodas attīstību, valodas politiku, prasme valodas parādības vērtēt, analizēt un zināšanas par valodu izmantot saziņas praksē”(Anspoka, Kalnbērziņa, & Šalme, 2011, 94). Uzsākot mācības, ne katram mazākumtautības skolēnam piemīt valsts valodas kompetence, jo ne visi spēj pilnvērtīgi izmantot latviešu valodu kā saziņas līdzekli ikdienā.

Viens no būtiskiem normatīvajiem aktiem, kas arī regulē latviešu valodas apguves procesu izglītības iestādē, ir Valsts valodas likums (MK, 2018b). Piederības izjūta kādai valodai, kultūrai rodas un ir pamatā atkarīga no viņa iepazītajām, izprastajām, pieņemtajām vai radītajām kultūras vērtībām. Piederību veido vairāku no sabiedrības pārņemto kritēriju kopums, kas atspoguļots 2. attēlā.

2. attēls. **Valodas piederības izjūtas kritēriji** (autores veidots pēc Avotiņa, u.c.,2020)

Figure 2. Criteria for a sense of belonging to a language (the author's design after Avotiņa et al., 2020)

Šie kritēriji norāda arī uz to, kādas kompetences jāmēģina attīstīt mazākumtautību skolu latviešu valodas skolotājiem, lai skolēni justos piederīgi latviešu valodai. Stundās jāapgūst gramatika, taču praktiskajos uzdevumos ir vērts izmantot autentiskus publicistikas, daiļliteratūras un folkloras tekstus, kas rada izpratni par vērtībām, varoņiem, simboliem, senlatviešu rituāliem. Līdz skolēniem veidosies attiecīgā attieksme un pieņēmumi par to, ka latviešu valoda, latviskums nav garlaicīgs, ir kaut kas interesants, vērtīgs. Uz šī pamata viņi spēs būt attiecīgus priekšstatus un izdarīs pieņēmumus, kas attīstīs jaunās paaudzes domāšanu un spriestspēju arī nākotnē.

Mazākumtautību izglītības iestādēs par to runāt par valodas piederību ir īpaši nozīmīgi, jo nereti tieši latviešu valoda, literatūra ir tie priekšmeti, kuros skolēnam veidojas lingvistiskā attieksme pret valodu kā vērtību, kas ir jāsaģlabā un rūpīgi jākopj.

Poļu mazākumtautību skolas Latgalē *Polish minority schools in Latgale*

Liels poļu mazākumtautības skolu īpatsvars Latgalē skaidrojams ar līdzīgo poļu un latviešu tautu vēsturi, Inflantijas laikiem un citiem notikumiem (Valsts prezidenta kancelejas preses dienests, 2013). Tāpat arī nozīmīga etniski jaukto ģimeņu izveidošanās pilsētās, kurās ir liels poļu un citu etnisko minoritāšu

īpatsvars. Lai saglabātu poļu kā etniskā mantojuma valodu, vecāki lielākoties vēlas, lai viņu bērni apgūst senču valodu, kas pašiem jau aizmirsta.

Latgalē 2024./2025. m.g. ir divas poļu mazākumtautības izglītības iestādes (Latvijā pavisam – 3, jo viena poļu skola ir arī Rīgā) – J. Pilsudska Daugavpils valsts poļu ģimnāzija un Rēzeknes valsts poļu ģimnāzija. Savukārt Krāslavas gr. Plāteru v. n. poļu pamatskola no 2024./ 2025. m. g. ir slēgta sakarā ar mazo izglītojamo skaitu tajā. Šajās skolās jau vēsturiski poļu bērni tiek integrēti latviskā vidē, turot godā gan poļu, gan latviešu tradīcijas. Vienīgā atšķirība starp skolām ir pētījumā aplūkotais latviešu valodas apguves process, tā specifika jau kopš skolas dibināšanas gadiem (Puzirevska, 05.04.2024).

Poļu mazākumtautību skolās “latviskā, patriotiskā audzināšana” notiek visa mācību gada garumā. diezgan regulāri, ko var secināt pēc intervijās iegūtajiem datiem. Pārsvārā visos klašu posmos tiek rīkoti latviskās identitātes pasākumi (Lāčplēša diena, 18. novembra svinības, Miķeļi u.c.): “Mums pasākumos praktiski ir 2 valodas, protams, ir arī tikai latviski pasākumi, piemēram, Mārtiņdiena, 4. maijs, 18. novembris utt. Mums ļoti bieži tie notiek.” (Puzirevska, 21.05.2024).

Katras skolas kolektīvam ir savas stiprās puses, kuras laika gaitā katrā skolā tiek attīstītas, pateicoties skolotāju, skolēnu kolektīviem, vecāku atbalstam, kā arī lielai palīdzībai no Polijas Republikas Izglītības ministrijas, Savienības “Palīdzība poļiem austrumos”, “Wspulnota Polska”, Latvijas Poļu savienības un vietējām poļu biedrībām (Puzirevska, 05.04.2024).

Katru skolu raksturo to koptās tradīcijas kā 1. septembra svētki, 1. Svētās Komūnijas diena, Nikolaikas, Andžeikas, Ziemassvētki, Lieldienas, 3. maija Konstitūcijas diena, 11. novembra svētki – Polijas neatkarības diena u.c.

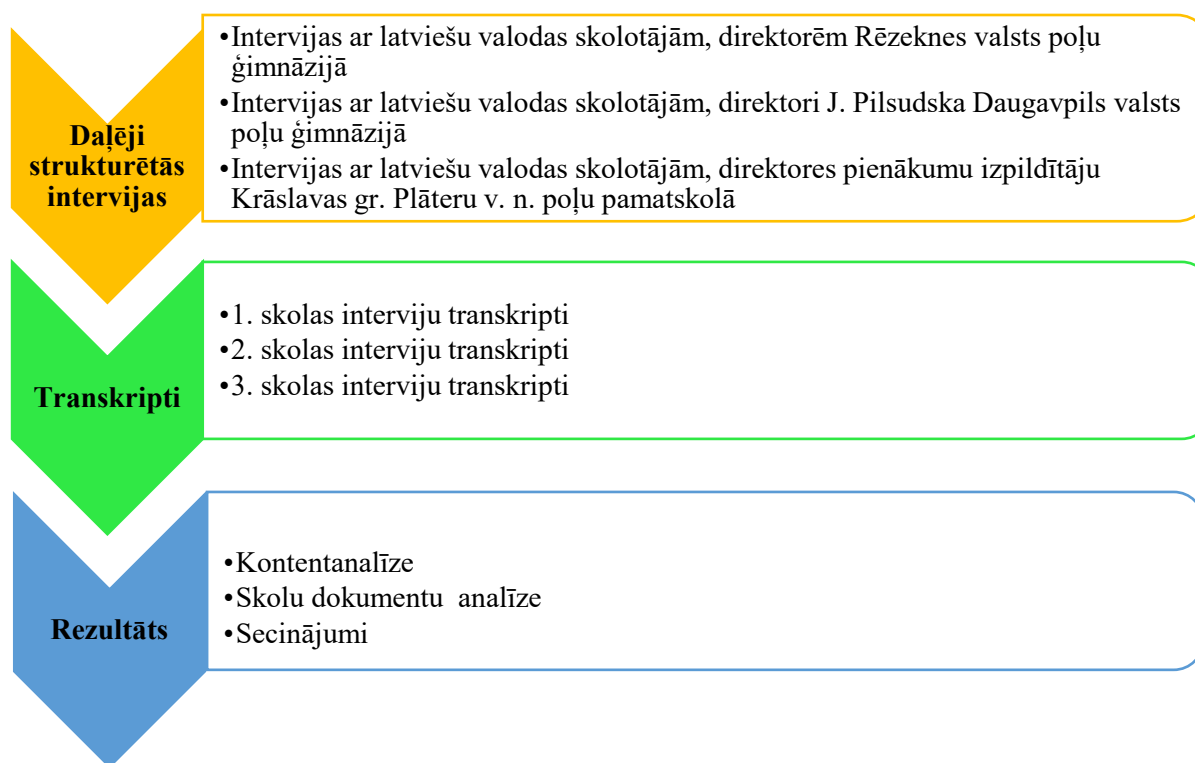
Pateicoties poļu palīdzības organizāciju un biedrību atbalstam, katrā skolā ir poļu tautas tērpi, poļu atribūtika (karogi, ģerboņi), mūzikas instrumenti un daudz kas cits, kas ļauj poļu kultūras vērtības pilnveidot un popularizēt. Viens no svarīgākajiem poļu skolu darba rādītājiem ir skolēnu skaits tajās. Šodien lielākā skolēnu skaita ziņā ir Rēzeknes valsts poļu ģimnāzija ar vairāk nekā 600 skolēniem, Daugavpils valsts poļu ģimnāzijā – vairāk nekā 400, bet Krāslavas poļu pamatskolā 2023./2024. m.g. bija tikai 46 skolēni, kas ir galvenais iemesls mācību iestādes slēgšanai no 2024./2025. m. g. 1. septembra (dati no skolu mājaslapās pieejamās informācijas).

Poļu mazākumtautības skolu sadarbība Latvijā arī liecina, ka viss jaunais, kas ienāk kādā no poļu skolām, tiek piedāvāts arī citām skolām, lai to aprobētu, ieviestu, pilnveidotu. Skolēnu apmaiņas braucieni, sarakstes, kopīgas

ekspedīcijas, atpūtas pasākumi liecina par to, ka poļu bērni prot draudzēties, integrēties un sadarboties (Puzirevska, 31.04.2024).

Pētījuma dizains *Research design*

Lai sasniegtu empīriskā pētījuma mērķi, proti, izpētīt, kā tika organizēts latviešu valodas apguves process sākumskolas un pamatskolas klasēs Rēzeknes valsts poļu ģimnāzijā (turpmāk tekstā RPVG) (sākotnēji Rēzeknes poļu sākumskolā un pamatskolā) laika posmā no 1993. gada līdz 2024. gadam salīdzinājumā ar citām poļu mazākumtautības izglītības iestādēm Latgalē, tika izvēlēts kvalitatīvais pētījums, pārskatu par tā dizainu skat. 3. attēlā.

3. attēls **Pētījuma dizains** (autores veidots)
Figure 3 Research design (designed by the author)

Lai padziļināti izprastu jautājumus par latviešu valodas apguves procesa specifiku poļu skolās Latgalē, 2024. gada martā – aprīlī tika organizētas intervijas ar J. Pilsudska Daugavpils valsts poļu ģimnāzijas, Rēzeknes valsts poļu ģimnāzijas (arī sākumskolas, pamatskolas, vidusskolas vēsturiskajos periodos), Krāslavas gr. Plāteru v. n. poļu pamatskolas latviešu valodas sākumskolas,

pamatskolas skolotājām, direktorēm, direktores pienākumu izpildītāju. Pavisam notika 12 sarunas. Lai aizsargātu pētījuma dalībnieku personas datus, katram respondentam tika piešķirts kods pēc principa – pētnieka uzvārds, vārda pirmais burts, intervijas datums un kas konkrēti tika intervēts. Direktorēm iekavās papildus tika dots laika periods, kurā viņas strādā (piemēram, Puzirevska, 05.04.2024).

Rēzeknes valsts poļu ģimnāzijas loma latviešu valodas kā valsts valodas stiprināšanā salīdzinājumā ar citām Latgales poļu mazākumtautības skolām (1990 – 2024)

The role of Rzekne Polish State Gymnasium and other polish minority schools in Latgale in strengthening the Latvian language as the state language (1990 – 2024)

Kopš 1993. gada Rēzeknes valsts poļu ģimnāzijā latviešu valodu apgūst jau no pirmās klases un tādā pašā apjomā kā vispārējās pamatizglītības un vidējās izglītības programmās. Stundu skaits mācību priekšmetā gan sākumskolas, gan pamatskolas klasēs ir atšķirīgs.

Latviešu valodas stundu skaitu pamatā ietekmēja skolas vadības nostāja, reforma “Par pāreju uz mācībām tikai valsts valodā” (sākot ar 2023./2024. m. g. 1. 09.) (IZM, 2023) un pilsētas domes piešķirtais finansējums, kas atļāva pirmajos skolas dibināšanas gados apgūt papildus latviešu valodu kā fakultatīvu. To apliecina arī fragments no intervijas ar Rēzeknes valsts poļu ģimnāzijas pirmo direktori (1993-2020): “Tajā laikā, kad mēs bijām arī jauna skola pilsētā, pilsētas dome bija ieinteresēta un Izglītības pārvalde palīdzēja kaut kādā veidā, lai skola augtu, attīstītos, tomēr pilsēta vienīgā tāda skola. Un tāpēc latviešu valodu mums tiešām, it sevišķi, kad pilsētas mērs bija Jurkāns (1994 – 1995), tad bija piešķirtas ļoti daudz, es šobrīd nemācēšu pateikt – cik, bet ļoti daudz latviešu valodas stundu.”

Tāpat skola aktīvi iesaistās dažādās latviešu valodas un literatūras olimpiādēs, kur skolēni gūst godalgotas vietas arī valsts līmenī: “Bet šeit, ja runājam tīri par latviešu valodu, tās olimpiādēs ir ļoti labi sasniegumi. Tagad ir diezgan daudz sasniegumu pilsētas olimpiādē, viena 12. klases skolniece brauc uz valsts olimpiādi. Pirms diviem gadiem bija divas arī vietas valsts olimpiādē. Šeit sasniegumi ir ļoti labi un šeit jau ļoti liels darbs ir ieguldīts arī skolotājiem.” (Puzirevska, 05.04.2024).

Valsts valodas apguves process tiek veicināts ar piedalīšanos skatuves runas un mazo formu uzvedumu konkursos, kur, līdzīgi kā mācību priekšmetu olimpiādēs, skolēni uzrāda augstus sasniegumus visās konkursa kārtās. Jau no 1993. gada skolēni kārto gada noslēguma pārbaudes darbus latviešu valodā, kas ļauj pārbaudīt mācību gadā iemācīto un jau agrīnā stadijā konstatēt, kuriem skolēniem valsts valodas zināšanas ir stabilas, bet kuriem ir nepieciešams papildu atbalsts, lai sasniegtu valodas prasmju uzlabojumu (Puzirevska, 31.04.2024).

Par pāreju uz mācībām tikai latviešu valodā un projekta “Kompetenču pieeja mācību saturā” (IZM, 2023) realizāciju skolotāji ir diezgan skeptiski noskaņoti. Nav tā, ka šī pāreja ir sarežģīta, jo, piemēram, Rēzeknes valsts poļu ģimnāzijā to neizjūt vispār. Runa ir par valodas stundu skaitu, kas ir visai svārstīgs atsevišķās klasēs, kā arī saturu un tā pasniegšanu kopumā: “Mūsu skolu tas laikam skāris vismazāk, jo mūsu skolā mācību valoda – latviešu valoda. Mācību priekšmeti, izņemot svešvalodas, notiek latviešu valodā. Tāpēc mums varbūt tā pāreja nav tāda jūtama. Jā, domāju, ka turpmāk latviešu valodas apguves līmenis paaugstināsies. (...) Sākoties jebkurai reformai, zināšanas krītas, kas ir pierādīts ne vienu vien reizi. Varu teikt, ka zināšanu līmenis pagaidām krītas, (eee) Ir ienācis daudz svešvārdu. Tāpēc skolēni skatās filmas, mākslas filma angļu valodā. Dokumentālās filmas, daudz lasa angļu valodā un līdz ar to vārdu krājums ir nabadzīgs. (Unn) nu arī tas, ka, sākoties reformai, mēs puse skolotāju, nezinājām, ar kādiem materiāliem strādāt. Latviešu valodā visa gramatikas sistēma tika izjaukta. Absolūti*” (Puzirevska, 16.04.2024).. Situācija Daugavpils un Krāslavas poļu skolās ir visai līdzīga, kaut gan manāmas nelielas atšķirības.

Daugavpils skolēni sākumskolas un pamatskolas posmā aktīvi piedalās latviešu valodas un literatūras olimpiādēs, konkursos. Pamatskolas posmā skolēni piedalās arī dažādos radošo darbu konkursos, kur sasniegumi ir, taču to nav daudz.

J. Pilsudska Daugavpils valsts poļu ģimnāzijā arī tiek nodrošinātas ārpusstundu aktivitātes, pasākumi gan sākumskolas, gan pamatskolas posmā. Pasākumi ir: pasaku konkursi sākumskolai, valodu dienas, dzejas dienas, Eiropas valodu dienas u.c. Tie notiek gan latviešu, gan arī poļu valodā. Koncerti pārsvarā ir bilingvāli, jo tos apmeklē arī delegācijas no Polijas. Interesu izglītības aktivitātes: poļu un latviešu tautas dejas, ansamblis, vokālais pulciņš, skauti, kā arī dažādas sportiskas aktivitātes. Pārsvarā viss notiek latviešu valodā, taču specifiskajās ārpusstundu aktivitātēs, piemēram, poļu tautas deju nodarbības notiek poliski, taču saziņā tiek lietota arī latviešu valoda. Krievu valoda manāma

vienīgi savstarpējā skolēnu saziņā vienam ar otru, lai gan skolotāji un skolas vadība visus lūdz runāt latviski.

Krāslavas gr. Plāteru v. .n. poļu sākumskolas skolēni piedalās dažādās ārpusstundu aktivitātēs, iesaistās skolas pasākumos, kuri notiek katru mēnesi. Izglītības iestādē tiek piekoptas gan latviešu, gan arī poļu tradīcijas, tāpēc ārpusstundu darbā dominē šīs valodas. Latvijai nozīmīgi pasākumi ir valsts valodā, taču Polijas svētki un tradīcijas, piemēram, Andreja diena, 3. maija Konstitūcijas dienas pasākums pamatā norit poliski. Arī pamatskolas posmā skolēni apgūst valsts valodu mācību stundās, kopējos ārpusstundu pasākumos – Lāčplēša diena, 18. novembra svinības utt. Latviešu valodas apguves līmenis, sākoties pārejai, ir nemainīgs. Stundas notiek latviešu valodā, jo skolotāji nezina poļu valodu tik labi, lai pasniegtu arī poliski: “Stundā funkcionē latviešu valoda, bet neformālajā saziņā gan latviešu valoda, gan poļu valoda, gan krievu valoda”(Puzirevska, 24.04.2024).

Lielākā daļa intervēto skolotāju un direktoru atzina, ka Covid-19 pandēmija ir ietekmējusi skolēnu latviešu valodas zināšanas un prasmes, arī olimpiāžu rezultātus. Skolēni pamatā mācījās attālināti, tāpēc nereti vērtējums mācību priekšmetā nebija objektīvs vai, atgriežoties klātienē mācībām, pazeminājās. Tas skaidrojams ar skolēnu paviršo attieksmi un nemācīšanos, skolotāja ignorēšanu vai mājas darbu pildīšanu, izmantojot palīgresursus, kas nebalstās paša skolēna zināšanās: “Tie, kuri mācījās atbildīgi arī attālināti, tiem bija labi rezultāti un labas sekmes. Kuri izmantoja kaut kādus palīglīdzekļus, attālinātā procesa laikā un drauga palīdzību, vai arī viens no otra norakstīja kaut ko, sūtīja skolotājam norakstīto no citurienes vai tiešsaistē mēģināja nobastot, to mēs arī ļoti labi zinām, ka to bērni darīja, jo paši mums pēc tam stāstīja... Tā ka kopumā visos priekšmetos var teikt, ka pasliktinājās vai uzlabojās. Atkarīgs no bērna” (Puzirevska, 05.04.2024).

Apkopojot intervijās iegūto informāciju, var secināt, ka Rēzeknes valsts poļu ģimnāzijai vienīgajai no visām trim Latgales poļu mazākumtautības skolām ir izdevies integrēt dažādu minoritāšu izglītojamos latviskā vidē bez bilingvālas izglītības ilgstošas nepieciešamības. Tajā pāreja uz mācībām tikai latviešu valodā nesagādā nekādas grūtības sakarā ar jau kopš skolas dibināšanas latviski notiekošo izglītības procesu visos posmos. Daugavpilī un Krāslavā poļu mazākumtautības skolās pāreja uz mācībām tikai latviešu valodā nenotiek tik viegli, jo iepriekš bija izmantota bilingvāla pieeja un LAT2 grāmatas latviešu valodas apguvei, līdz reformas sākumam skaidrošana arī krieviski.

Secinājumi *Conclusions*

1. Latviešu kā otrās valodas apguves procesu ietekmē gan fiziskie, gan emocionālie faktori: vide ģimenē, pilsētā, skolā, valodas lietojuma nepieciešamība ikdienā un dažādās sociālajās grupās.
2. Piederības izjūta latviešu valodai atkarīga no iepazītajām, izprastajām, pieņemtajām vai dažādu faktoru radītajām kultūras vērtībām. Kultūrvidē Krāslavā, Daugavpilī un Rēzeknē manāmi atšķiras, kas ietekmē latviešu valsts valodas apguves procesu. Intervētie poļu mazākumtautības skolu pedagogi kritizē projekta „Skola2030” reformu un pāreju uz mācībām tikai valsts valodā, kā būtiskākie argumenti tiek minēti: sadrumstalots valodas komponentu izklāsts, pārāk sarežģītas mācību grāmatas mazākumtautību skolām (Krāslavā un Daugavpilī)
3. Rēzeknes valsts poļu ģimnāzija vēsturiskajos posmos (Rēzeknes poļu sākumskola un pamatskola) ir spējusi veiksmīgi integrēt mazākumtautību bērnus latviskā vidē, nodrošinot lielāku latviešu valodas mācību stundu skaitu nekā citās mazākumtautību skolu mācību programmās, organizējot valsts un latviešu tradicionālo svētku pasākumus, sagatavojot skolēnus dalībai latviešu valodas olimpiādēs u.c..
4. Skolotāji sākumskolā ir apmierināti ar jaunajām, interesantajām mācību grāmatām, taču tās nereti jāgaida ilgi, kas ļoti būtiski ietekmē skolēnu attieksmi pret valodas apguvi, kā arī mācību procesa kvalitāti klasē, skolā kopumā.
5. Interviju dati liecina, ka pamatskolā vislielākā problēma apzinātajā skolā Rēzeknē ir sadrumstalotais vārdšķiru pasniegšanas modelis pēc jaunās programmas, ko skolotāji nereti neievēro vai ievēro daļēji, vispārināti.
6. Gan intervijas, gan mācību rezultātu analīze liecina, ka mācību procesu veiksmīgāk ir izdevies īstenot Rēzeknes valsts poļu ģimnāzijā, jo tā jau vēsturiski ir gājusi „latvisku ceļu”, īstenojot visu izglītības programmu tikai latviešu valodā, minimāli, pēc nepieciešamības, pielietojot arī bilingvālo pieeju. Latgales poļu skolu pieredze liecina, ka būtisks priekšnosacījums mazākumtautību skolu veiksmīgai pārejai uz mācībām tikai valsts valodā ir skolu direktoru prasme aktīvi iesaistīt savus pedagogus izglītības procesa plānošanā un īstenošanā.

Summary

The process of learning Latvian as a second language is influenced by both physical and emotional factors: the environment in the family, city, school, the need to use the language in everyday life and in various social groups. The sense of belonging to the Latvian language depends on the cultural values that are known, understood, accepted or created by various factors. The cultural environment in Krāslava, Daugavpils and Rēzekne is noticeably different, which affects the process of learning the Latvian national language. The interviewed Polish minority school teachers criticize the "School 2030" reform and the transition to teaching only in the national language, citing as the most important arguments: a fragmented presentation of language components, too complicated textbooks for minority schools (in Krāslava and Daugavpils). The Rēzekne State Polish Gymnasium has been able to successfully integrate minority children into the Latvian environment in the historical stages (Rēzekne Polish Primary and Elementary School), providing a greater number of Latvian language lessons than in other minority school curricula, organizing state and Latvian traditional holiday events, preparing students for participation in the Latvian language Olympiads etc. In elementary school, the biggest problem in the identified schools in Daugavpils, Rēzekne, Krāslava is the fragmented model of teaching word classes according to the new program, which teachers often do not follow or follow partially, generalized. The experience of Polish schools in Latgale shows that an essential prerequisite for the successful transition of minority schools to teaching only in the national language is the ability of school principals to actively involve their teachers in the planning and implementation of the educational process.

Literatūra

References

- Avotiņa, A., Bernāts, G., Geikina, S., Irbe, I., Mūrnieks, A., Stikāne, I. (2020). *Kultūra mākslā un māksla kultūrā. Skolotāju izglītības joma: Kultūras izpratne un pašizpaušme mākslā*. Latvijas Universitāte, Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte. Retrieved from: <https://core.ac.uk/reader/430165920>
- IZM (Izglītības un zinātnes ministrija), (2023). *Pāreja uz vienotu skolu*. Retrieved from: <https://www.izm.gov.lv/lv/pareja-uz-vienotu-skolu>
- MK (2018a). Grozījumi Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumos Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu

- paraugiem" *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 249, 19. decembrī. Retrieved from: <https://www.vestnesis.lv/op/2018/249.5>
- MK (2018b). *Valsts valodas likums* (1999). *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 428/433, 21. decembrī
Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/14740-valsts-valodas-likums>
- MK (2022) Grozījumi Izglītības likumā *Latvijas Vēstnesis*, Nr.2022/197.1, 11. oktobrī,
Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/op/2022/197.1>
- MK (1998). Izglītības likums (1998). *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 343/344, 17. novembrī. Pieejams:
<https://likumi.lv/ta/id/50759-izglitibas-likums>
- MK (2018c). Grozījumi Vispārējās izglītības likumā (2018). *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 2018/132.19, 4. jūlijā Pieejams <https://likumi.lv/ta/id/300102-grozijumi-visparejas-izglitibas-likuma>
- Puzirevska, I. (21.05.2024). *Intervija ar J. Pilsudska Daugavpils valsts poļu ģimnāzijas direktori (2016 – pašlaik)*, nepublicēts materiāls.
- Puzirevska, I. (05.04.2024). *Intervija ar Rēzeknes valsts poļu ģimnāzijas otro direktori (2020 – pašlaik)*, nepublicēts materiāls.
- Puzirevska, I. (31.04.2024). *Intervija ar Rēzeknes valsts poļu ģimnāzijas pirmo direktori (1993 – 2020)*, nepublicēts materiāls.
- Valsts prezidenta kanceleja (2013). *Latvijai un Polijai kopīgas vēsturiskas saiknes un kopīgi nākotnes mērķi*. Pieejams: <https://lvportals.lv/dienaskartiba/256178-latvijai-un-polijai-kopigas-vesturiskas-saiknes-un-kopigi-nakotnes-merki-2013>
- Woolard, K. A, Schieffelin, B. B. (1994). Language ideology. *Annual Reviews of Anthropology*. 1994. 23:55-82. Pieejams: 03-language ideology.pdf (pbworks.com)